

Malovýroba a uvádění na trh výrobků z léčivých rostlin v režimu potravin, doplňky stravy, kosmetika

Přednáška v rámci projektu INOVACE studijních programů AF a ZF MENDELU směrem k vytvoření mezioborové integrace, CZ.1.07/2.2.00/28.0302

22. 4. 2015, Pěstování LAKR

Připravili: Gabriela Růžičková, Roman Olšanský

Program přednášky

- ▶ Malovýroba, malí výrobci. Jaké jsou možnosti v České republice?
- ▶ Co mohu vyrábět z léčivých rostlin?
- ▶ Kde mohu prodávat své výrobky?
- ▶ Chci vyrábět a prodávat potraviny. Legislativa. Kontrola.
- ▶ Chci vyrábět a prodávat doplňky stravy. Legislativa. Kontrola .
- ▶ Chci vyrábět a prodávat kosmetiku. Legislativa. Kontrola.

Malovýroba a malí výrobci

- ▶ V České republice není vymezena legislativně skupina tzv. malovýrobců v zemědělství nebo potravinářství.
- ▶ Tzn. pro všechny výrobce, dovozce platí stejná pravidla (= zákony, vyhlášky, nařízení).
- ▶ ČR je členským státem EU, tj. jednak implementuje evropské právo, jednak uplatňuje vlastní legislativu.
- ▶ v některých zemích existuje definice „malovýrobců“ potravin: do 500 kg medu, do 500 kg sušených LAKR ročně = platí rozdílné podmínky.
- ▶ Tradiční země „malo“prodeje: Slovinsko, Polsko, Rumunsko, Bulharsko, Řecko, Ukrajina.
- ▶ V ČR zatím není vůle prosadit toto rozdělení. Jsou ale už výjimky.

Malovýroba a malí výrobci

- ▶ Protože pro malé výrobce platí stejná pravidla (např. prostory a zařízení potravinářských provozů, poplatky, analytické rozborů), je výroba a prodej specifických výrobků omezena a na trh se tyto výrobky uvádějí často na hraně zákona.
- ▶ Potravinářská a jiná legislativa chrání spotřebitele před nebezpečnými, klamavě označenými výrobky.
- ▶ Potlačuje však tzv. drobné podnikání, které by pomohlo k přivýdělku potřebným skupinám obyvatel (důchodci, rodiče na mateřské/rodičovské dovolené, těžce zaměstnatelní atd.).
- ▶ Výjimka: výroba v domácnosti a prodej z domu (níže).

Příklad Maďarsko

- Od roku 2006 existuje na národní úrovni předpis, který stanoví pravidla pro malé výrobce potravin.
- Cíle: vytvoření prostoru pro tyto výrobce a možnost podnikání, ochrana národního a regionálního kulinárního „dědictví“, poskytnutí další alternativy výrobků pro konzumenty, diverzifikace ekonomických činností v regionech, podpora komunitní produkce surovin a potravin.
- Pravidla vznikla na základě minulých kontrol, podnětů konzumentů a potenciálních producentů.
- Snaha omezit tzv. „černý trh“.
- Tzv. „farm-fresh“ gastronomy service (speciality, tradice, vlastní suroviny).
- Nutnost harmonizace předpisů: suroviny – obchod – daně.

Co mohu vyrábět z LAKR?

- ▶ Tradiční speciality – regionální, rodinné.
- ▶ Jsou originální, vyzkoušené na základě empirického pozorování.
- ▶ Jsou vyráběné v malých množstvích, je jim věnována péče, energie, jsou vyráběny „s láskou“.
- ▶ Prvotním impulzem pro výrobu není zisk za každou cenu, ale přivýdělek.
- ▶ ROSTLINNÝ MATERIÁL: Osivo, sazenice v kontejnerech.
- ▶ FINÁLNÍ BALENÉ/NEBALENÉ VÝROBKY: Sirupy, džemy, likéry, omáčky, ochucené octy, ochucené oleje, koření, kořenící směsi, monodrogy, čajové směsi, tinktury, kosmetické přípravky.

Kde mohu svoje výrobky prodávat?

- Farmářské trhy, sezónní trhy = periodické akce.
- Jarmarky, festivaly, hody, plesy, charitativní nebo církevní akce, školní akce = pokud se neopakuje, nejsem předmětem kontroly SZPI jako výrobce potravin.
- Kamenné prodejny – prodám konečnému prodejci, jsem dodavatel.
- Restauracím – jsem dodavatel.
- Vlastní prodej „ze dvora“ (zemědělská činnost nebo jsem výrobce potravin).
- Vlastní prodej přes e-shop (řídí se standardy pro internetový prodej + potravinové právo).
- Prodej rostlinného materiálu do zahradnictví – jsem dodavatel (zemědělská činnost).

V jakém režimu mohu uvádět na trh svoje výrobky?

- ROSTLINNÝ MATERIÁL = osivo, sadba (zemědělská činnost)
- POTRAVINY = veškeré možné formy balené i nebalené (řezané natě, zabalené čerstvé koření, plus vše co jsme si říkali výše), potravinářství – výroba a uvádění na trh, zákon o potravinách a související zákony, nařízení
- POTRAVINY – DOPLŇKY STRAVY = je to potravinu, dle zvláštního předpisu, pouze po posouzení SZÚ (pohovoříme později)
- KOSMETICKÉ PŘÍPRAVKY = všechny výrobky určené pro péči, čištění těla, pokožky, sliznic, dle zvláštního předpisu (pohovoříme později)

Chci vyrábět a prodávat potraviny z LAKR - potřebuji

- Živnostenské oprávnění volná živnost – výroba potravinářských výrobků.
- Znat legislativu (<http://www.szpi.gov.cz/lstDoc.aspx?nid=11816>).
- Ohlásit = notifikovat výrobek na SZPI (Státní zemědělská a potravinářská inspekce), na formuláři „Oznámení provozovatele potravinářského podniku o zahájení/ukončení výkonu předmětu činnosti“, v místě provozovny dle § 3 odst. 1 písm. i) zákona č. 110/1997 Sb., resp. z čl. 6 odst. 2 nařízení 852/2004. (<http://www.szpi.gov.cz/download.aspx?nid=11308>)
- Vybavená, označená provozovna, dodržovat hygienické předpisy (Správná výrobní a hygienická praxe, pravidla výroby a normy).
- Dokumentace: dodavatelé, vlastní suroviny – polní deník, deník sběru, certifikáty k obalům (pro styk s potravinami), deník výroby.

Provozovna pro výrobu potravin

- ▶ Kolaudace dle potravinového práva! Oddělené místnosti pro sklad surovin, vlastní výrobu a sklad hotových výrobků, vše označené.
- ▶ Omyvatelné zdi, tekoucí studená a teplá voda – označení pitná/užitková.
- ▶ Zvláštní nádobí – nerez, sklo, porcelán, hygienický plast, omyvatelné, ne dřevo!
- ▶ V případě skladování v chladícím boxu – měření teploty, vedení dokumentace.
- ▶ Odpadky – označení pro různé druhy odpadů, zvláštní smetáky a lopatky na sklo, zvláštní hadry na zem, pracovní plochy, označit.
- ▶ V den výroby označit provozovnu: DNE xy PROBÍHÁ VÝROBA sirupů xy PRO PRODEJ NA FARMÁŘSKÝCH TRZÍCH

Nově je možná výroba „v domácnosti“ v „kruhu rodinném“ a prodej z domu

- SZPI umožňuje „malým“ výrobcům mít provozovnu „v domácnosti“ – například kuchyň, upravená prádelna, komora atd.
- SZPI není vyžadována kolaudace dle potr. práva.
- Požadavky na prostory: čl. 4 odst. 2 a Přílohy II kapitoly III nařízení č. 852/2004.
- Musí být správně označená, omyvatelné plochy, zdi (kachličky), džezy, chladničky zvlášť, označené.
- Zvlášť místnost na skladování surovin a hotových výrobků.
- Je možné začlenit do výroby rodinné příslušníky – nemusí být zaměstnanci.
- Výroba se řídí také: Příručky správné výrobní a hygienické praxe (www.eagri.cz)

Pojem „malé množství“

- ▶ Pojem „malých množství“ podle § 18 odst. 1 písm. d) zákona č. 110/1997 Sb., ve znění účinném od 1. 1. 2015, stanovena vyhláškou (**dosud však stanovena nebyla**).
- ▶ Podle pokynů pro provádění některých ustanovení nařízení (ES) č. 852/2004 však má být pojem „malá množství“ pojímán dostatečně široce, aby mimo jiné umožňoval zemědělcům prodávat produkty prvovýroby (zeleninu, ovoce, vejce, syrové mléko) přímo konečným spotřebitelům např. přímo před hospodářstvím, na místních tržnicích či místním maloobchodním prodejnám a restauracím.
- ▶ Umožnit osobám, které sbírají volně rostoucí produkty (např. lesní houby), dodávat je přímo konečným spotřebitelům, maloobchodním prodejnám či místním restauracím.

Neperiodické akce a prodej potravin na nich

- Výrobce potravin nejsem pokud vyrobím např. cukroví, likér, marmeládu, dort na charitativní akci, ples, školní besídku, venkovský trh.
- Činnost není soustavná, opakující se, nevykazují znaky „podniku“.
- Prodává se za minimální ceny nebo zdarma, na akci pracují dobrovolníci.
- Nespadá pod nařízení č. 825/2004 o hygieně potravin.
- Nekontroluje SZPI.
- Konečný verdikt zda se jedná o podnik by vynesl až soud v případném soudním řízení.

Kvalita potravin a kontrola

- Požadavky na výrobek: musí být bezpečný, správně zabalený a označený, musí splňovat příslušné obecně závazné právní předpisy.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady 178/2002/ES, které stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva.
- Nařízení (EU) 1169/2011 (v ČR byly požadavky na označování zapracovány do zákona č. 110/1997 Sb., ve znění pozdějších předpisů a vyhlášky č. 113/2005 Sb., o způsobu označování potravin a tabákových výrobků, ve znění pozdějších předpisů – vyhláška bude v první polovině roku 2015 nahrazena vyhláškou novou).

Kontrola ze strany SZPI

- ▶ Zemědělské výrobky, potraviny nebo tabákové výrobky, pokrmy v zařízeních společného stravování.
- ▶ Výroba, uchování, přeprava i prodej (včetně dovozu) – podmínky.
- ▶ Kontrola bezpečnosti potravin = kontrola mikrobiologických požadavků a kontrola obsahu cizorodých látek (chemických prvků, aditiv, reziduí pesticidů atd.).
- ▶ Kontrola jakosti = kontrola analytických znaků (např. obsah tuku, obsah cukru, vlhkost ap.), kontrola senzorických znaků.
- ▶ Kontrola správnosti označování výrobku.

Kontrola SZPI prakticky

- ▶ Malovýrobci prodávají své výrobky zejména na farmářských trzích, v kamenných prodejnách, ze dvora.
- ▶ SZPI kontroluje:
 - živnostenské oprávnění – musí být vystavené na stánku
 - zda jste ohlášenými výrobci (dokumentace je na místě příslušném inspektorátu – inspektorát Vám neodpoví)
 - obal, etiketu výrobku – bere si etiketu s sebou
 - podmínky prodeje (označení zboží, teplotu, vystavení slunci)

Nedostatky se zpravidla řeší domluvou na místě, můžete si vyhotovit seznam nedostatků a ty pak odstranit.

Chci vyrábět a prodávat doplňky stravy

- Doplněk stravy (DS) je potravinou = na výrobu, prostory, prodej se vztahuje potravinové právo.
- Navíc: Vyhláška č. 225/2008 Sb., kterou se stanoví požadavky na doplňky stravy a na obohacování potravin
 - doplňkům stravy se nesmí přisuzovat vlastnosti týkající se prevence, léčení nebo vyléčení lidských nemocí nebo na ně odkazovat
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 258/97 ze dne 27. ledna 1997 o nových potravinách a nových složkách potravin
- Seznam chválených potravin a katalog potravin nového typu:
http://ec.europa.eu/food/food/biotechnology/novelfood/index_en.htm

Požadavky na DS

- Kromě výše uvedeného (nesmí obsahovat tzv. neschválená zdravotní a výživová tvrzení):
- Je řada požadavků na značení.
- Mohou se uvádět do oběhu pouze balené.
- Obsahují pouze povolené přídatné látky a suroviny (vymezuje příloha), zakázané látky rovněž vymezuje příloha.
- V názvu obsahují „doplněk stravy“.
- Jejich bezpečnost (složení, jakost) a označení (etikety) posuzuje SZÚ (Státní zdravotní ústav).
- Příklady DS z LAKR: čajové směsi, tobolky, extrakty, tinktury, sirupy

Posouzení doplňku stravy na SZÚ

- Doporučuje se zejména u DS pro kategorii děti pod 3 roky.
- Oddělení bezpečnosti speciálních druhů potravin, SZÚ Praha, ing. Winklerová (www.szucz.cz).
- Procedura trvá cca 2 měsíce, plus u kategorie malých dětí se vyžaduje stanovisko České pediatrické společnosti (1 měsíc).
- Posuzuje se: bezpečnost (= vhodnost složení), jakost (mikrobiologie, analytické charakteristiky), označení na etiketě (veškerý text, umístění, obrázky).
- Vydává se: stanovisko k bezpečnosti, certifikáty (k analytickým zkouškám).
- Co se dokládá: specifikace, bezpečnostní listy surovin a obalů, texty, obal, vzorky.
- Kolik to stojí: posouzení cca 5000 – 7000 Kč jeden výrobek na neurčito, plus certifikáty (na rok)

Kdo a co kontroluje doplňky stravy na trhu?

- ▶ Kontrola je v gesci SZPI stejně jako klasické potraviny.
 - ▶ Pozornost se věnuje značení, zdravotním a výživovým tvrzením, nutričním hodnotám.
-

Chci vyrábět a uvádět na trh kosmetiku (KP) z LAKR

- Kosmetický přípravek = určený k čištění, péči pleť, pokožky těla, sliznic, vlasů, nehtů, dutiny ústní, zubů, k parfemaci, zkrášlování.
- Nesmí měnit fyziologické funkce organismu, nesmí mít léčebné účinky.
- Platí jiná legislativa: Nařízení (EU) č. 1223/2009 o kosmetických přípravcích (úč. od 11. 7. 2013).
- U KP musí být zhodnocena bezpečnost a musí být notifikován na evropském portálu CPNP. Vše za Vás může provést autorizovaná osoba (má certifikát, vzdělání v oboru).
- Cena se pohybuje kolem 5 000 Kč bez DPH za jeden jednoduchý výrobek (bylinná koupel, rostlinné mýdlo) + 1000 za CPNP.

Chci vyrábět a uvádět na trh kosmetiku (KP) z LAKR

- ▶ Jako výrobce musíte: vést dokumentaci, mít vybavenou provozovnu, řídit se hygienickými pravidly vyplývajícími z předpisů.
- ▶ Dokumentace: bezpečnostní listy k surovinám, obalům, provozní deníky, evidence skladů.
- ▶ Podrobný návod jak začít vyrábět KP z LAKR najdete na www.traditionalandwild.eu.
- ▶ Pozor, vždy nejdříve spočítáme ekonomiku!

Děkuji za pozornost!

Gabriela Růžičková, Roman Olšanský, ruzgab@seznam.cz

www.zahradaremesel.cz